

ECOLOGIE EN POLITIEK

De nieuwe ecologische revolutie ter rechterzijde Van Nicolas Sarkozy tot Kris Peeters

Johan Malcorps

Ecologie was tot voor kort bij uitstek een links thema. Maar die tijd is voorbij. De rechterzijde heeft het milieu en het klimaat ontdekt en ze spinnen er garen bij. Schwarzenegger en McCain in de VS, Sarkozy in Frankrijk en in Vlaanderen onze eigen Kris Peeters. Terwijl rood en groen elkaar het milieuthema betwisten, loopt rechts ermee weg.

Ecologie : een waardedossier

Ecologie is traditioneel een thema van de linkerzijde. Een ecologisch beleid heet per definitie een progressief beleid te zijn. De rechtse partijen hebben daar zelf schuld aan. Veel te lang lieten ze thema's als milieu en klimaat over aan de linkerzijde. Terwijl het in wezen om bijzonder conservatieve thema's gaat en om echte waardedossiers: natuurbehoud, vrijwaring van het platteland, de toekomst van onze kinderen en kleinkinderen, de strijd tegen overhaasting, stress, overconsumptie... Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat de laatste jaren de belangstelling voor ecologie aan de rechterzijde hand over hand toeneemt. Het is eerder de vraag waarom dit zo lang geduurd heeft.

Kleine linkse en groene partijen hadden tot voor kort het monopolie op groen. Grotere progressieve partijen waren lang op achtervolgen aangewezen, maar liepen de voorbije jaren hun achterstand geleidelijk in. Met de wereldwijde campagne van Al Gore zijn de kleintjes definitief hun monopolie kwijt gespeeld. Het klimaat is ook een thema geworden voor de grote (centrum-)partijen. Klimaatonderhandelingen zijn een zaak geworden van wereldleiders: de economische belangen van de allergrootsten staan op het spel – de tijd dat de alternatievelingen het spel bepaalden is lang voorbij. De verenigde wereld-NGO's mogen enkel nog topconferenties opleuken met acties in berenpakjes, de groten der aarde vullen het verhaal intussen zelf in.

Klimaat : een presidentieel thema in de VS

Na de eerste primaries voor de presidentsverkiezingen, is er volgens de Amerikaanse milieubeweging, alvast één grote winnaar: het klimaatthema. De leidende kandidaten zowel bij Democraten als bij Republikeinen hebben uitgesproken

standpunten ingenomen over klimaat en de nood aan nieuwe regels om de uitstoot van broeikasgassen te beperken. De vroegere vice-president Al Gore heeft met zijn presentaties, film en boek uiteraard de standaard gezet. Maar het feit dat hij zelf niet terug mee in de running gaat, is ook veelzeggend. Het groene thema wordt nu door bijna iedereen geclaimd.

Een groene ezel

John Edwards nam bij de democraten het eerst verregaande standpunten in: hij wou een reductie van broeikasgassen met 80% tegen 2050 en hij wou alle CO₂-vergunningen veilen. Intussen is hij kandidaat af, maar hij heeft bij de democraten wel de lat hoog gelegd. Barack Obama nam Edwards voorstellen over en heeft nu zijn eigen energieplan waarbij hij maar liefst 150 miljard dollar wil investeren in schone energie en groene jobs. Hillary Clinton zorgde ervoor dat in het Congres de eerste CO₂-beperkingen werden goedgekeurd en heeft het best uitgewerkte energie- en klimaatplan klaar, met een reductie van CO₂ met 50% tegen 2050. Ze wil een energiefonds van 50 miljard dollar, gespijsd door belastingen op de buitensporige winsten van de oliemaatschappijen. Met haar energieplan wil ze 5 miljoen groene jobs scheppen. Op één punt mislukte Edwards als gangmaker. Zelf is hij hard tegen kernenergie. Maar de andere democraten kiezen eieren voor hun geld. Clinton spreekt zich niet uit over kernenergie, Obama is gewoon voor (sic).

en een groene olifant ...

Maar ook de republikeinen laten zich niet onbetuigd. Ze distantiëren zich bijna allemaal van het antimilieubeleid van de huidige president George Bush. De flamboyante republikeinse gouverneur van Californië Arnold Schwarzenegger (geen presidentskandidaat) had de spits afgebeten. Hij pakte uit met een revolutionair klimaatplan. Hij ligt al enige tijd overhoop met president Bush, omdat hij radicale wetten wil doorvoeren ter bescherming van de luchtkwaliteit. Hij maakte van Californië dé zonne-energiestaat. En hij promoot racewagens op biodiesel. Schwarzenegger steunt nu de leidende presidentskandidaat John McCain. Samen brachten ze een bezoek aan het bedrijf 'Solar Integrated Technologies'. McCain was één van de eersten om een klimaatwet in te dienen. In 2003 diende hij samen met Joe Lieberman *The Climate Stewardship Act* in. Voor de rest vallen zijn klimaatvoorstellen eerder flauw uit. Maar in vergelijking met Bush blijft het een kleine dijkbreuk! Mike Huckabee, een vroegere predikant, beroept zich op het principe van goed rentmeesterschap: verantwoordelijk zijn voor God betekent de aarde goed beheren, is zijn ordewoord. Mitt Romney houdt zich meer op de vlakke en heeft een erg voorzichtig klimaatplan opgemaakt. Van Rudy Giuliani ten slotte is bekend dat hij net als Bush de kaart van de grote energiemaatschappijen durft te trekken. Hij krijgt vooralsnog enkel over de lippen dat hij gelooft dat 'global warming' een feit is. Zo ver was Bush zelf intussen ook al geraakt... Maar Giuliani heeft de race al verlaten. En tot slot: alle republikeinse kandidaten zijn pró kernenergie.

Klimaat als ecologisch thema, maar vooral energiebeleid als economisch thema zijn intussen dus gemeengoed geworden, deel van het *main stream* politieke debat, zelfs in de VS. 'Energy independence' is zelfs een patriottisch streefdoel geworden. En daartoe zijn alle middelen goed: van biofuels tot windmolens. De jaren van algehele miskenning van het klimaatthema zijn voorbij.

De Amerikaanse Groenen profileren zich intussen rond Irak, kernenergie, het sociaal beleid...

Klimaat als ecologisch thema, maar vooral energiebeleid als economisch thema zijn intussen deel van het *main stream* politieke debat, zelfs in de VS

Een groene president in Frankrijk?

In Frankrijk is de campagne al verleden tijd. Ook daar bestookten de presidentskandidaten mekaar met groene voorstellen. Sarkozy ging daar zeer ver in. Maar pas echt verrassend is dat hij zijn groen offensief ook na de verkiezingen

voortzet. Op 24 en 25 oktober 2007 stal Sarkozy de show op de zogenaamde 'Grenelle de l'Environnement', in aanwezigheid van Europees Commissievoorzitter Barroso, van Al Gore en van Wangari Maathai. De Grenelle is een conventie of dialoog met de vijf grote maatschappelijke groeperingen (stakeholders) in Frankrijk: de bedrijven, de vakbonden, de NGO's (waaronder ook boerenorganisaties), de administratie en de politici. De bijeenkomst is de laatste etappe van een hele inspraakprocedure, nog gestart door de vorige milieuminister Alain Juppé en nu afgerond door Jean-Louis Borloo, de nieuwe Franse superminister voor klimaat en duurzame ontwikkeling.

Sarkozy deed op deze plechtige bijeenkomst een reeks straffe groene beloftes. We overlopen de belangrijkste hiervan. Veel formuleringen lijken zo geplukt uit het programma van een groene partij... Frankrijk neemt inzake milieu geen genoegen met de middelmaat, stelde Sarkozy, Frankrijk heeft vanaf nu de ambitie om voorop te lopen. De vraag is: *welke toekomst laten we na aan onze kleinkinderen?* Ons model van economische groei is veroordeeld. Frankrijk pleit daarom binnen de VN voor een *Ecologische New Deal op wereldvlak*. Daarbij gaat Sarkozy uit van de volgende principes:

- Een verplichte koolstofkost-effectrapportering voor alle grote projecten (en producten)
- De omkering van de bewijslast: ecologische projecten moeten niet aantonen dat ze voordelig zijn. Het is omgekeerd: niet-ecologische projecten moeten aantonen dat er geen alternatief is.
- Het voorzorgsprincipe: voor Sarkozy is dat geen principe van inactiviteit, maar van verantwoorde actie.
- Het principe van de aansprakelijkheid van alle vervuilers: *we gaan ze zoeken, waar ze zich ook bevinden*. Bedrijven zijn ook verantwoordelijk voor onderaannemers.
- Het principe dat milieubeleid goed is voor de economie: milieubeleid is een investeringsbeleid: *suggereren dat milieubeleid kiest voor een terugkeer naar het verleden, is belachelijk*. Hij kiest voor een groot Nationaal Investeringsplan voor Duurzame Ontwikkeling: een *Marshall-Plan* van 4 miljard euro over vier jaar.
- Mensen niet straffen, maar mensen stimuleren, keuzemogelijkheden bieden.

De doelstellingen die Sarkozy voorstelt op vlak van klimaat en energie, zijn verreichend: *"We moeten de moed hebben om te zeggen dat de prijsverhogingen voor olie permanent zijn, dat er geen olie meer zal zijn voor het eind van de eeuw."* Het einddoel is 95% koolstofvrije elektrische energie. Daartoe is wel het behoud van kernenergie nodig. Indien we nog groei willen, moeten we volgens Sarkozy blijven kiezen voor kernenergie. Volgens hem is de keuze: kernenergie of afzien van groei.

De president wil zelfs verder gaan dan de Europese doelstelling op vlak van hernieuwbare energie (meer dan 20% tegen 2020): via hernieuwbare energie wil hij 50.000 nieuwe arbeidsplaatsen scheppen. Wat biobrandstoffen betreft heeft hij een 'voorkeur' voor biobrandstoffen van de tweede generatie.

Ecologische innovatie wordt de norm: van het moment dat er een energiezuiniger toestel bestaat, wordt het apparaat dat meer verbruikt gewoon verboden. Bijv. gloeilampen zijn verboden vanaf 2010. Wegwerpverpakkingen worden verboden of belast.

Op internationaal vlak pleit Sarkozy voor maatregelen tegen ecologische dumping, met name voor een *koolstoftaks op producten van landen die Kyoto niet respecteren* (de VS en China). Hij steunt de vraag voor een globale klimaat-energietaks en parallel een vermindering van de belasting op arbeid. Aan Barroso vraagt hij een Europese BTW-verlaging voor milieuvriendelijke producten.

Op vlak van transport wil de president 2000 km nieuwe spoorlijnen en tegen 2020 twee miljoen vrachtwagens minder op de Franse wegen. Vrachtwagens die door Frankrijk rijden zouden ook belast worden. Hij wil zwaar investeren in waterwegen en zorgen voor 1500 km nieuwe bus- en trambanen en fietspaden. De meest vervuilende wagens zouden belast worden en met de opbrengst zou de vervanging van oude wagens gestimuleerd worden. Lokale besturen mogen een tolheffing invoeren (*péage urbain*: tol voor auto's die de stad in willen).

In de sector van de bouw wil de president ervoor zorgen dat vanaf 2012 alle nieuwe gebouwen lage-energiegebouwen zijn. Vanaf 2020 wil hij dat alle gebouwen meer energie produceren dan ze verbruiken. Hij wil 400.000 woningen per jaar ecologisch renoveren. Dat zou goed zijn voor 100.000 nieuwe arbeids- en opleidingsplaatsen.

In de landbouw stelt de president zich kritisch op t.a.v. GGO's. Hij steunt biologische landbouw. Hij wil bijv. één biologische maaltijd per week in alle overheidsrestaurants (bijv. de schoolkantines). En hij pleit voor energieautonomie voor landbouwondernemingen.

De natuur (biodiversiteit) wordt veel beter beschermd: als er groen moet verdwijnen, moet het gecompenseerd worden. En er wordt werk gemaakt van een groene hoofdstructuur.¹

Wat Sarkozy wil bereiken is een depolitisering van het ecologisch beleid en een instrumentalisatie van het milieu tegen het sociale

Recuperatie of echte vernieuwing?

Er kwam heel wat kritiek op de hele *Grenelle*-procedure en zeker op de wijze waarop het hele gebeuren ten slotte gekeerd werd door president Sarkozy.

Niet alle milieuverenigingen of NGO's werden uitgenodigd (in feite maar 9 van de minstens 80), bepaalde thema's bleken eigenlijk toch taboe (kernenergie, GGO's, biobrandstoffen...). De werking in werkgroepen verliep niet altijd even vlot, bepaalde beloftes werden uiteindelijk niet waar gemaakt. Er werd zelfs een '*contre-Grenelle*' bijeen geroepen, waar veel krachtiger standpunten geponeerd werden.² Sarkozisme en ecologie zijn onverzoenbaar, werd daar gesteld. De hele *Grenelle* wordt afgedaan als een grote maskerade. Uit links-libertaire hoek kwam het verwijt dat Sarkozy een groene dictatuur wou opleggen waar de rijken alle kansen zouden krijgen om te vervuilen en intussen gezond en bio te eten, terwijl de armen de gevolgen van de vervuiling zouden mogen dragen, en de last van extra verboden en taksen. De woordvoerder van ATTAC vatte het treffend samen: "Wat Sarkozy wil bereiken is een depolitisering van het ecologisch beleid en een instrumentalisatie van het milieu tegen het sociale."³

Op 6 december kwam het zelfs tot een breuk tussen de klimaatminister en de *Alliance pour la planète* (de verzamelde milieuverenigingen). Directe aanleiding was het uitblijven van een duidelijke Franse stellingname over genetisch gemanipuleerd maïs van Monsanto (MON 810). Begin 2008 kwam het tot een echte krachtmeting. De Franse groene boerenactivist José Bové ging in hongerstaking tegen een toelating voor deze genetisch gewijzigde gewassen. De Franse regering weifelde. Maar toen er een studie uitkwam van de Hoge Autoriteit voor de Genetisch Gewijzigde Organismen van de Franse regering zelf - waarbij grote twijfels geuit werden over de onschadelijkheid van MON 810 - ging de regering door de knieën. Sarkozy maakte er opnieuw een show van: Frankrijk was het eerste land om genmaïs op basis van de in Europa voorziene veiligheidsclausule een halt toe te roepen. Bové en de milieubeweging reageerden opgetogen. Dit was een precedent voor heel Europa. Het overleg lijkt weer gered...

Voor het oog van de publieke opinie heeft Sarkozy zich bijzonder groen geprofileerd. Andermaal. Waarom zou een rechtse president niet kunnen scoren met het milieu en de volksgezondheid? Radicaal, maar toch met voldoende realiteitszin.

De Franse Groenen profileren zich intussen rond sociale kwesties, mensenrechten, de ggo-wet en het verzet tegen een mijnproject in ... Frans Guyana.

Een groene (minister-)president in Vlaanderen ?

In Vlaanderen hebben we al een tijd lang onze eigen Sarkozy: Kris Peeters, minister van Openbare Werken, Energie en Leefmilieu, die met een flamboyante zelfs innemende stijl uitpakte met een milieubeleid nieuwe stijl. Een "verstandig groen beleid", zo noemde hij het. Met een sneer aan zijn voorgangers van Groen! De minister van milieu is intussen complexloos doorgewoerd naar de post van minister-president. Even zeer blijft hij zich als weldenkend ecologist profileren. Ook Peeters pakt graag uit met rondetafels en overleg. Het voorlopig hoogtepunt was de *Vlaamse Klimaatconferentie* die van start ging in juni 2005. Het werd een hoogmis waarop het hele middenveld was uitgenodigd en ook graag partij gaf. Er werden maar liefst 365 concrete aanbevelingen gedaan, verspreid over diverse thematische werkgroepen. Intussen weten we dat een groot deel van deze voorstellen in stilte is afgevoerd. Slechts een 50tal voorstellen werd uiteindelijk weerhouden. Maar geen nood: het kan de pret op de vervolgssessies van de Klimaatconferentie niet bederven. De minister pakt uit met een brochure *Het Klimaat verandert, U ook*. De boodschap is simpel: onze arme bedrijven hebben al zoveel zware inspanningen gedaan, nu is het aan de gewone burgers om eindelijk hun CO₂-uitstoot te verminderen. Vandaar het 'toncontract': hoe spaar je zelf een ton CO₂ uit? De milieubeweging speelt het spel voluit mee: iedereen moet op *De Dag van de Aarde 2008* proberen klimaatkampioen te worden. Symbool van dit 'personalistisch' klimaatbeleid is de 'warmetruëndag': zet de thermostaat een dag lang een graadje lager, en trek een dikke trui aan. Alle scholen doen mee. De minister glundert.

'Verstandig groen' blijkt intussen wel te staan voor een beleid dat het milieubelang terug onderschikt aan economische belangen. Vlaanderen wil niet langer koploper zijn internationaal (zoals bijv. op vlak van de selectieve inzameling van afval). De eco-realisten gruwen van een scenario waarbij Vlaamse ministers op vlak van milieu of klimaat meters voor het peloton uitrijden. Het is zoveel comfortabeler af te wachten en mee te glijden in de buik van het peloton. De minister-president lobbyt actief bij Europa om Europese milieuverplichtingen te versoepelen (op vlak van fijn stof of CO₂) en is ook niet te beroerd om dit toe te geven. Meer zelfs: hij pakt ermee uit!

Verstandig groen' blijkt intussen wel te staan voor een beleid dat het milieubelang terug onderschikt aan economische belangen

Hij geeft tonnen aan CO₂-emissierechten cadeau aan de grote bedrijven, een cadeau ter waarde van miljoenen euro's, en wordt vervolgens teruggefloten door de Europese Commissie. Het huiswerk wordt overgedaan en terug ingediend bij Europa. En kijk, het verbeterde allocatieplan wordt opnieuw als een ecologische prestatie van formaat verkocht. Vlaanderen dokt mee af om Luikse staalovens terug te laten draaien die maar liefst 4 miljoen ton CO₂ uitbraken. Een monsterdeal. En toch raakt dit allemaal verkocht als ... verstandig groen beleid.

'Verstandig groen' heet ook dat de landbouwlobby weer absoluut voorrang krijgt op het natuurbeheer, dat kernenergie als noodzakelijke bijdrage gezien wordt tot de oplossing van het klimaatprobleem, dat de luchtvervuiling kan aangepakt worden door het geven van premies voor de aankoop van nieuwe wagens, de natte droom van Febiac. 'Verstandig groen' ten slotte is het om twee vrachtwagens te vervangen door één superlange vrachtwagen die dan ook de welluidende naam 'eco-combi' meekrijgt.

De lachende derde

Groenen en socialisten beuken nu al enkele jaren in op de blijde boodschap van de 'verstandig groenen'. De socialisten krijgen hierbij overigens een koekje van eigen deeg. Lange tijd probeerden zij het keurmerk 'verstandig groen' te claimen. De Groenen zeggen het, wij doen het, zei voorzitter Johan Van de Lanotte keer op keer. En voor hem was dat ook het refrein van Steve Stevaert. Het mocht niet baten. Peeters is de groene heer van stand, die met de glimlach dissidente groene stemmen vanuit SP.A pareert, omdat hij zich gedekt weet door de socialistische ministers die braaf meestemmen in de regering.

Groen! vond zichzelf opnieuw uit als 'ecologische partij' in 2006: de nieuwe ecologische generatie was gearriveerd. Maar ook hier was het succes beperkt. In de bitse strijd tussen Groen! en SP.A om het meesterschap van het klimaatthema, vergat men de lachende derde, de partij die echt verstandig groen was en niet zo dom was als de SP.A om het groene geloof met dogma's en al over te nemen. Denk aan de kernenergie. Hoeveel volbloed socialisten zijn het niet eens met Peeters als die doodgemoedereerd zegt dat de kerncentrales beter open kunnen blijven? Gebruik kerncentrales als melkkoe en financier met de opbrengst daarvan hele windmolenparken. Dat is slim beleid! Waar is de tijd dat de minister-(president) windmolens nog afdeed as een hype? Hij heeft veel bijgeleerd.

De Vlaamse Groenen profileren zich intussen rond kinderen in gesloten centra, de hoofddoekenkwestie, Afghanistan en hun klimaatwet.

Het model Peeters: contra-revolutie in plaats van eco-revolutie

Toch vallen ook de verschillen op: Sarkozy en Schwarzenegger weten met panache uit te pakken met verrassende groene voorstellen. Ze geven de schijn dat ze groen soms langs rechts voorbijsteken. Ze gaan voor een radicaal ecologisch beleid en schuwen de grote woorden niet: een ecologische revolutie, toekomstige generaties, koolstoftaksen... In vergelijking met hen zijn Peeters en zijn opvolger bekrompen Vlaamse kruideniers die vooral willen afremmen, de contra-revolutie prediken, de klok tegen beter weten in toch nog even willen terugdraaien.

Ondanks hun meer bezielde stijl plaatsen Peeters en Crevits zich in de traditie van

gezapig groene milieuministers als Lenssens en Kelchtermans. Ze timmeren rustig aan de weg, breken vooral geen potten. Wat heel anders was bij de twee intermezzo's met progressieve milieuministers: na enkele jaren De Batselier en Dua stond het land in vuur en vlam. 'La Flandre Profonde' kwam in opstand tegen *De Groene Hoofdstructuur* of tegen de afbakening van het *Vlaams Ecologisch Netwerk* (VEN). De vraag welke strategie op termijn het meest lonend is voor het leefmilieu, is niet simpel te beantwoorden.

Peeters is de groene heer van stand, die met de glimlach dissidente groene stemmen vanuit SP.A pareert, omdat hij zich gedekt weet door de socialistische ministers die braaf meestemmen in de regering

Wanneer een politicus in Vlaanderen ooit de moed of het verstand zou hebben om echt met vuur en overtuiging te gaan voor een rechts milieubeleid, dan zouden de progressieve ecologen pas echt een probleem hebben. Net als elders in Europa is er een breed draagvlak in Vlaanderen voor een rechts groen beleid. De linkerzijde zou dat best onder ogen zien. Ze mogen hun 'pollekes kussen' dat Jean-Marie

Dedecker voorlopig blijft steken in een steriele hetze tegen de klimaathysterie... En dat er geen linkse populist genre Marijnissen het milieuthema volop uitspeelt. Maar als links in Vlaanderen het groene voortouw wil houden of terug aantrekken, dan zullen ze dringend ook slimmer, doordachten, economischer én tegelijk socialer uit de hoek moeten komen.

BIO

Johan Malcorps is lid van de politieke cel van Groen! en redactielid van Oikos.

NOTEN

- 1 Zie : http://www.elysee.fr/documents/index.php?mode=cview&cat_id=7&press_id=585&lang=fr
- 2 Zie : <http://www.contre-grenelle.org/>
- 3 Attac France, persmededeling van 29/10/2007 : <http://www.france.attac.org/spip.php?article7670>